

Wij allen!

Gedachten vereenigen. Zij slaan een hand tusschen een geleerde tusschen de boeken en een boerenknecht tusschen de koeien, tusschen een kaal denker en een vitaal meisje van de Meisjesvereniging. Gedachten overbruggen de psychologische verschillen tusschen menschen van zeer onderscheiden geaardheid. Deze eenheid van gedachten is schoon en zoet. Dat komt omdat gedachten heel iets anders zijn dan begrippen, begrippen komen uit het boek, maar gedachten komen uit de ziel. Een hooger eenheid is niet te vinden, elke eenheid, waarbij de diepste gedachten elkaar niet raken, is en blijft gebroken en gescheiden. Het is dan ook zulk een eenheid der gedachten, deze eenheid des Geestes, welke Christus voor Zijn Gemeente heeft gewild en voorbestemd. Met minder mogen wij niet tevreden zijn, omdat onze Heere met minder niet tevreden is. Want de liefde, welke de heilige Wet eischt, is geen liefdoen, maar is een onverzettelijke wil tot eenheid. Deze eenheid alleen is naar het Goddelijke voorbeeld, dat zij één zijn gelijk als Wij. Als de priester een offer wil brengen, waarvan de gaven van den profeet buitengesloten zijn, God zal zulk een offer niet aannemen. Daaruit volgt onmiddellijk, dat de door God gewilde eenheid voor een bloot schepsel onbereikbaar is. Want zoo wonderbaar als gedachten vereenigen, zoo onverbrekelijk maken zij ook scheiding. Wie dat niet ervaren heeft of niet erkennen wil, die is nog nooit van zijn leven aangegrepen door de macht van een grootsche idee. Die meent, dat het een kwestie van humeur is, een zaak van beleid, maar hij peilt de diepte der tegenstellingen niet. Zoo schijnt de macht der gedachten een tragische macht te worden, een kracht, die verwoest en uiteenscheurt. De ééne gemeente des Heeren schijnt steeds meer uiteen te vallen in zich steeds vernauwende kringen, die wel op zichzelf dicht aaneengesloten zijn, wien men de kracht van beslissendheid en consequentie niet kan ontzeggen, maar die zich toch afsluiten voor de andere gemeenschappen. Wie zulk een scheiding ontvluchten wil in de gewaande eenheid van een kleurloos christendom boven geloofsverdeeldheid, den profeet het zwijgen oplegt of hem althans den spreekwoord ransoeneert, heeft den schijn gered, maar het wezen der eenheid verloren. Als de profeet in ballingschap gaat, de priester kan niet anders dan roof plegen in de tienden en het hefoffer. Wat moeten wij dan doen? Wij kunnen de zaak niet oplossen door naast elkaar te gaan zitten en uit volle borst te gaan zingen: Al, ziet hoe goed, hoe lieflijk! Als wij het fundament der eenheid niet dieper zoeken, zal ons huis vallen als de winden waaien en de waterstromen komen! Hoe ontkom ik er aan, dat de gedachten en beweringen van mijn broeder mij irriteren? Hoe voorkom ik, dat ik hem kwets en op stang jaag, dat er zodoende een verwijdering ontstaat, die ik wel camoufleren kan, doch niet verbergen? Zal het mogelijk zijn deze scheiding weg te redeneeren, weg te concludeeren? Zal de eenheid te bereiken zijn doordat sommigen, althans de radicalsten, enkele woorden inslikken? Zal er een verlossende formule worden gevonden? Het allerlaatste waarin ik geloof is in de werkelijke waarde van een verlossende formule! Zal het dan moeilijk of onmogelijk zijn om de eenheid te redden of te herstellen, waar wij bezig waren elkaar kwijt te raken? Het zal onmogelijk zijn, als wij vergeten dat wij ook bij het geloovig denken, ons bevinden op het gebied der verlossing van Jezus Christus. Is de Waarheid ten slotte het hoogste goed, die waarheid is ons niet op zichzelf openbaar, maar is een stuk van onze verlossing. Van de verlossing van zondaren, die verduisterd waren van verstand, die hun beeld vonden in het woord van den psalmist: ik was een groot heest bij U. Nu wordt het: hoe lieflijk zijn de voeten dergenen, die het goede boodschappen, ook als die voetstappen gaan door collegezalen en synodale vergaderingen. Denkend, formuleerend, wederleggend, staan wij in dienst van den Heiland der Wereld, den Verlosser van zondaren. Daar is een lieflijk woord van Paulus over de kerkelijke bediening. Hij teekent die bediening in haar heerlijk doel: totdat... wij de zwakken verstooten, de dooden uitgebannen, de gemeente gezuiverd hebben en zij bestaat uit enkel achtienkaraats gereformeerden? Neen, zoo staat het er niet. Toldat wij allen zullen komen tot de eenheid des geloofs en der kennis van den Zoon Gods. (Efeze 4:13.) De christen is niet de man, die zijn tijd vooruit is, hij is de man die in het gelid medeloopt, zich over den minste van zijn broederen ontfermt en aan hem al zijn gaven ten koste legt om des Heeren wil. Maar indien een broeder of zuster dom zou zijn of gebrek hebben aan eenige kennis en iemand tot hen zou zeggen: Loop rond! en hen niet lankmoedig zou onderwijzen in de rechte wegen des Heeren... wat nuttigheid is dat?

N. B.

aan de lezers een de oorzaken van het orgaan vertrouwen in de "ik het stuk (be-kriften) hier een nederlandsche en in Rom. 2:14, 15 Kalamazoo) voor men zoo nagaan dat een bepaalde met het oog op ik laat het stuk om vanzelf wel er mijn catechis-148 noot):

2:14, 15.

n "The Banner", nd Rapids, Mich.

t, onder den titel :14, 15" moge ik

ondergeteekende van Rom. 2:14, en geen exegete, skundigen, want natuurlijk zelf- ik ook inzake prof. dr. S. Greij- n daarbuiten bi- kommentaar op mij helpen kon n was. Dat was le exegete als vraagwijde- nijn catechismus- bl. 78 staat, dat er onderscheiden wel zeer uiteen- is, zich af te gezegde plaats ver de beteken- gezichtspunt te te bedenken, dat christplaats, noot e vraag naar de lken dogmaticus anders praat hij at hij wil, instee e zijn, en in die art te gaan van

en van de synode stelling te plaat- verklaring, even- the explanation eze manier kan den waan bren- iseerde tegen de dat is toch niet op de volgende

b ik geen oogen- Ref. Church. Ik oude theologen, e woont niet in

heb ik evenmin algemeen merkte der algemeene laats, die vroeger uitgewerkt, thaus en huize anders n gedaan werd. m. 2:14, 15. Dat eene gratie" in

Kalamazoo 1924 veert, een eigen assage" gegeven odale vastleggen rward gebleven. lat een synodale e beroepen heeft or haar ter aan- r uit de blz. 145 mmissie slechts gen werd aange- el als besluit der e steeds van zelf ssie zelve niet van Rom. 2:14; n Rom. 2:14, 15 d heeft. Ze heeft de aangehaalde 4, 15) blijkt, dat i goed kun- erlijke gerech- ormuleering van zelf niet te vin- d". Welnu, over n uitgesproken. i te Orange City. Lyzenga te spre- nijn leven enige ten hebben. Men . En, ank van de Chr. nog niet tegen dige reden, dat e of boek te be- erlijk goed kan r maar op aan- gerlijk", en wat dere theologen i er wel blijven i heel mijn cate-

chismusverklaring heb ik nota bene den term „burgerlijk goed" in het onderhavige geding niet eens aangehaald. Op de nadere uitwerking, en vooral de dogmatische rechtvaardiging van het „burgerlijk goed" komt het aan, vooral in tijden van discussie. Maar het gaat niet aan, mijn opmerking over de algemeene betekenis van nieuwere exegete voor de grondproblemen der gemeene-gratie-kwestie in „The Banner" voor te stellen als ware dat een strijd tegen een synode, die zonder exegete te geven op Rom. 2 een uitspraak fundeerde, die ikzelf zou kunnen aanvaarden. Ook ds Hoeksema, dien ik onlangs in aanwezigheid van chr. geref. predikanten hoorde spreken, en wien ik hier wel aanhalen mag, omdat hij toch zeide, zijn woord den druk over te geven, ook ds Hoeksema geloofde aan burgerlijk goed. Hij gaf er zelfs een omschrijving van. Ik denk, dat hij er wel niets tegen zal hebben, zich daarbij ook te beroepen op Rom. 2:14, 15, waar immers uitdrukkelijk staat, en door mij (alsmede door hem, gelijk ik zag) is doorgegeven aan de lezers, dat ook heidenen van nature dingen doen, die der wet zijn. Alles komt aan op de nadere exegete en dogmatische rubricering van een en ander. De synode van Kalamazoo heeft zich daarover — gelukkig — niet uitgelaten, maar tot verdere studie opgewekt. Dat deed ik ook in Orange City. En in mijn catechismusverklaring was ik er al mee begonnen;

e. de dingen zijn ietwat moeilijker, dan ds L. blijkt te zien. Hij probeert mijn these in strijd te brengen met de synode. Eerlijk gezegd, sta ik een beetje verwonderd, geachte redactie, over de gemakkelijheid, waarmee dit in uw blad geschieden kan. Want wat heeft de synode nu eigenlijk beweerd? Dat God, zonder het hart te vernieuwen (dat is het negatieve in de uitspraak) zoodanigen invloed oefent op den mensch (dat is dus het positieve element), dat deze in staat gesteld wordt, burgerlijk goed te doen. Zoodanigen invloed, dat... Dat is alles. Gelukkig is dat alles, want elk woord te veel zou maar schade doen. Met andere woorden: van dien „invloed" is geen enkele nadere omschrijving door de synode gegeven. Gelukkig niet. En denkt ds Lyzenga nu werkelijk, dat hetgeen ik schreef, daarmee in strijd komt? Hoe is het mogelijk? Ieder gereformeerde zal op jongelingsverenigingen etc. met gemak beweren, dat tot Gods voorzienigheid behoort het „invloed oefenen" op den mensch. Dat geen moorde- naar het mes kan opheffen, als God hem niet daartoe in staat stelt, enz., enz. En zou men dan heusch meenen, dat ik — gegeven eenmaal het burgerlijk goed, de exegete waarvan door synode en mij is daargelaten thans — zou hebben ontkend, dat Gods invloed daarbij optreedt? Het komt maar weer op de exegete aan, precies als bij andere punten; ik denk aan de acta van Kalamazoo, waar volgens bl. 146, ds Wassink bezwaar inbracht tegen een bepaalde omschrijving van een „invloed" Gods. Laat me, veiligheidsshalve, dadelijk er aan toevoegen, dat ds Wassink's protest een ander punt betrof, en niet het punt, waarbij de synode Rom. 2:14, 15 citeerde.

3. Hoe bitter noodig blijkt wel, vooral als men ds Lyzenga leest, dat over de gemeene-gratie-kwestie nog serieus gestudeerd wordt. In mijn catechismusverklaring merkte ik op (87): „In dezen tekst staat NIET, dat God Zijn algemeene openbaring geeft in het hart van den mensch, en ook NIET, dat God in Zijn algemeene openbaring werkt van binnen naar buiten". Ik zei dus tot tweemaal: dit en dat staat in Rom. 2:14, 15 niet. Welnu, de synode heeft nergens beweerd, dat wat ik ontken, waar is, m.a.w., dat de door mij in Rom. 2 niet- vermeld geachte „invloeden" Gods er wel vermeld staan. De synode heeft het — gelukkig — niet in haar hoofd gehaald, zie boven, die invloeden Gods nader te omschrijven. Ze heeft ruimte gelaten aan ieder een om te vragen: wat staat er in Rom. 2? En op die vraag antwoordde ik in mijn catechismusverklaring: „Hij (Paulus) constateert slechts, dat zij (de heidenen) tot dat „polein" (doen van werken der wet) komen „van nature" phusei, d.w.z. „krachtens eigen aard of bestaan, door innerlijke gesteldheid". Dat is wat anders dan te zeggen: „door algemeene openbaring" (87). Het lijkt me nog al eenvoudig. En ik beriep me daar (bl. 89) op prof. dr. S. Greijdanus, wiens boeken ik in de bibliotheek van ds Lyzenga ten zegen acht te kunnen zijn, en die met nadruk wees op „de causatieve betekenis" van de uitdrukking (in Rom. 2) „phusei" (door natuur). Als Paulus zegt: het komt daardoor, dan moet ds Lyzenga niet zeggen: neen, Paulus, het komt door wat anders. Als Paulus zegt: het komt door „natuur", dan moet ds Lyzenga niet lezen, alsof er stond, ter ondersteuning van al te haastige lezers van de Kalamazoo-besluiten: door openbaring. En voordat ds Lyzenga dan weer te velde trekt, ditmaal tegen ondergeteekende, moet hij even halt houden, en bedenken, dat ik, prof. Greijdanus aanhalende op bl. 89, dadelijk zelf opmerkte, dat het „een andere vraag is, of die natuur niet zelf mede bepaald wordt door de algemeene openbaring". Let wel: mede!!! Daar zit natuurlijk de kwestie grootendeels op vast. Maar dat, zoo voegde ik er aan toe, „maar dat is een zaak op zichzelf". Natuurlijk. Dat is dogmatiek. Maar de dogmaticus, die zich voorzichtig tegenover de Schrift plaatst, moet in Rom. 2 geen andere oorzaak (voor het doen van wetanaloge handelingen door heidenen) lezen, dan er heusch staat. Anders bouwt hij torens van Babel. En bij zulke torens komt er licht spraakverwarring en gekibbel, dat de gesprekken over Gods waarheid maar ophoudt en tegenhoudt.

4. Mijn opmerking, hierboven geciteerd (inzake die „andere" vraag) bewijst, voor wie met verstand lezen kan, dat iemand, en ook ik, volhouden kan, dat een bepaalde bewering in een bepaalden tekst niet staat, maar zonder dat hij dan daarmee tegelijk uitspreekt: die bepaalde bewering is onwaar. Als ik zeg: in Lucas 2 staat niet, dat keizer Augustus zich een soort van god voelde, toen hij de heele wereld liet beschrijven, beweert ik daarmee nog niet, dat dit niet waar is. Ds Lyzenga evenwel draaft maar door op het pad zijner fantasieën, inzake mijn „bedoeling" („in order that he may reject synod's interpretation of Romans 2:14"). Ik steek het onder geen stoelen en banken, dat ik zeer nadrukkelijk in mijn catechismusverklaring verwerp, wat in Nederland door dezen of genen, die te haastig

las, is betoogd, zoogenaamd „op grond" van Rom. 2:14. Evenmin, dat ik, indien ik de moeite nemen zou, alle litteratuur te doorworstelen, die over de drie punten geschreven is, vast en zeker uitspraken vinden zou, ook over Rom. 2:14, welke ik zou verwerpen. En iedereen, die wil, kan me daarover spreken. Maar waar moeten we heen, als een betoog van mij, volgens welke een bepaalden tekst een bepaalde theologen mening niet inhoudt, wordt uitgelegd als bestrijding van wat de synode van 1924 heeft gezegd? Als ik een synode bestrijden wil, zal ik het wel ronduit zeggen. Maar de synode heeft niet gezegd, wat ds Lyzenga haar in den mond legt. Trouwens, al zou zij uit Rom. 2:14 langs exegetischen weg iets beweerd hebben, dan kan men nog zich het geval denken, waarin iemand haar exegete niet aanvaardt en toch wel geloof, wat de synode beleeft. Er zijn verscheiden gevallen, waarin ieder meelevend theoloog een bepaalde uitspraak der confessie aanvaardt, maar toch volhoudt: die door mij aanvaarde uitspraak zie ik niet neergelegd in dien en dien bepaalden tekst, ook al beroept een confessie zich op dien tekst.

5. Ds Lyzenga opponeerde tegen een antisynodale oppositie, die hij maar onderstelde, maar die er niet was. Voor mijzelf is dat volstrekt niet onaangenaam: ik vind het zelfs wel min of meer prettig, dat ik in het blad, dat door velen van mijn vriendelijke gastheeren gelezen wordt, een en ander zeggen kan, dat misverstand wegneemt, misverstand, dat allicht ook wel bij anderen dan ds L. bestond. Maar al is het dan niet om mijnen wil, toch bedroef ik me over zulke artikelen. Is dit de sfeer, waarin men over de gemeene-gratie-kwestie spreekt? Als men een synode meer laat zeggen, dan ze gezegd heeft, en de begrippen openbaring en natuur, alsmede de causatieve betekenis van „door natuur" en de al-of-niet-exclusiviteit der causaliteit van de „natuur" zoo doornehaalt, als ds L. het doet, dan zal de vrede tusschen de Amerikaanse belijders nog in geen jaren mogelijk worden. Want op die manier stelt men de verschillen grooter voor dan ze werkelijk zijn. Een eerste stap tot waarheid-en-vrede is deze, dat men in de besluiten van Kalamazoo geen letter meer in-leest, dan er werkelijk in staat. En dat men, in ste van de uitspraken der synode te vereenzelvigen met bepaalde interpretaties ervan, die uitspraken zelf nauwkeurig leest, en over den achtergrond van een en ander zorgvuldig studeert.

6. Ds Lyzenga meent een bijdrage daartoe te geven, als hij zich verder inlaat met mijn opmerkingen inzake „polein" en „prasein". Gaarne wil ik ook die zeer merkwaardige uittalingen van nabij bezien. Omdat ik, geachte redactie, evenwel vrees, dat mijn artikel te lang zou worden voor opname in één keer, wil ik liever voor ditmaal het er bij laten, en voor het eerstvolgend nummer van Uw blad U een vervolgstuk aanbieden, waarin ik verder de dingen bespreek. Voor Uw opname van dit gedeelte moge ik U danken. Het lijkt me noodig, de reeks misverstanden van ds L. (ook inzake „natuur") te helpen wegnemen, althans bij Uw lezers.

K. SCHILDER.

Tot zoover wat ik schreef.

Volgende week verder, hopen we.

K. S.

„Het verbond Gods". (I.)

Prof. dr. G. Ch. Aalders heeft een boek gepubliceerd onder den titel: „Het verbond Gods". Leefden we in tijden van normale samenwerking, dan zouden we dit boek met belangstelling hebben gelezen, voor het vele goede, dat er in was dank betuigd hebben, de (betrekkelijk vele) verschilpunten kortelijks hebben aangeduid, en de rest hebben overgelaten aan den tijd, die veel langzaam werk doet. Nu we evenwel onder abnormale omstandigheden leven, d.w.z. in een sfeer van niet meer wetenschappelijke, doch kerkelijke en dan bij voorbaat disqualificeerende onderzoekingen, en een bekend brochureschrijver ook inzake „t verbond aanklachten deed, die vergezeld gingen van uit dogmenhistorisch oogpunt onhoudbare beweringen, die dan ook later, hoe- wel langs indirecten weg onder een beroep op „vader Brakel" (!) zijn teruggenomen (de met instemming geciteerde vader Brakel beweerde immers zakelijk precies hetzelfde als de door aanvaller eerst bestredene...), nu is het noodig, op de verschilpunten grooter nadruk te leggen dan anders het geval zou zijn geweest. Dit is geen criticisme, doch een poging, om te helpen verhinderen, dat aan de Gereformeerde Kerken formules zouden worden opgedrongen, die de rustige ontwikkeling der theologie slechts zouden tegenstaan.

Wanneer wij dus van den schrijver zullen blijken te verschillen, zie niemand daarin een gebrek aan waardeering voor wat hij bood. Voorzover de auteur zich op zijn eigen terrein hield, hebben we zelfs veel van hem geleerd. Maar hij begaf zich ook op dogmatisch gebied; wat hij daarbij opmerkte, wordt voor een deel min of meer mechanisch aan het door hem saamgelezen exegetisch en openbaringshistorisch materiaal toegevoegd; en op dit punt, gelijk ook in de poging tot bewijsvoering voor enkele nader bepaalde dogmatische constructies, liggen er verschillen tusschen den auteur en mij.

Indien één ding mij in dit boek welkom is, dan is het wel dit: het demonstreert voor ieder, die de oogen opendoet, dat we met z'n allen er nog lang niet zijn, en dat niemand wijs doet, als hij anno 1939 een synode zou aanzetten tot dogmatische of polemische beslissingen, ook over het verbond. Ja zelfs, dat we er niet verstandig aan doen, nu reeds te verzekeren, zooals dr Impeta in „Geref. Kbl. Ov. en Dr." het deed: zoo heb ik het altijd gezien, en zoo moge het ook algemeen worden aanvaard. Want liggen niet de aanmaningen tot voorzichtigheid voor het grijpen? In ons verzet tegen de „Heraut"-artikelen van dr J. Thijs hebben we destijds op een kardinaal punt ons met

(Zie vervolg op blz. 316.)